

FONT-ROMEU
DESAPAREGUT

Ski-Sjorring

Collection "Sports d'Hiver"

LE GRAND HOTEL — FONT-ROMEU (PYRÉNÉES-ORIENTALES)

(Altitude : 1800 mètres)

SAISON D'HIVER — SAISON D'ÉTÉ

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons MARTÍ SOLÉ IRLA

FONT-ROMEU DESAPAREGUT

Sandra Adam Auger - Martí Solé Irla

 efadós

FONT-ROMEU DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2023

© dels textos: Sandra Adam Auger i Martí Solé Irla

© del pròleg: monsenyor André Marceau

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original i disseny:

Editorial Efadós

Amb el suport de:

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Éditions SI / Fons Martí Solé Irla

Acrònims:

ACCE (Arxiu Comarcal de la Cerdanya)

AFB (Arxiu fotogràfic de Barcelona)

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

CNEA (Centre National d'Entraînement en Altitude)

ISBN 978-84-19239-76-1

DL B-1839-2023

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Terra de transhumància, Verge pelegrina

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

120 anys del naixement de Font-romeu: fe, salut i esport

Pàg. 12

NAIXENÇA DE FONT-ROMEU

La font del Pelegrí o del Romeu

Pàg. 72

EL GRAND HÔTEL

Un hotel de luxe marcat per la història del segle xx

Pàg. 114

L'ESPLENDOR: XALETS, HOTELS, CLÍNiques I ESQUÍ

Un dinàmic creixement urbanístic i social

Pàg. 184

ÍNDex ALFABÈTIC

Pròleg

TERRA DE TRANSHUMÀNCIA, VERGE PELEGRINA

Monsenyor André Marceau, antic bisbe de Perpinyà-Elna i bisbe emèrit de Niça

L'Alta Cerdanya ha canviat molt, però avui és més viva que mai. Evidentment, notem tot allò que ha anat desapareixent aparentment sota la nostra mirada i la nostra manera de viure però ens deixa el camí ben traçat. La vida neix sense aturador i cada cop és diferent i va més lluny, sempre present en la vida dels homes i les dones del seu temps, obrint-los el futur. Això es veu ben clar en la història i la vida de la societat, de les institucions...; el temps ens ajuda a fer-ne la lectura. És precisament a aquesta activitat que ens convida aquest llibre escrit per Sandra Adam i Martí Solé.

Font-romeu és un lloc emblemàtic caracteritzat per

una història tan vella com rica. En ple cor de la Cerdanya, és testimoni d'allò que la història pot transformar però mai esborrar. Els inicis foren modestos. Sota el coll del Calvari, en un sot, hi ha un dels nombrosos llocs de veneració d'una Mare de Déu al Jardí de Maria. És el lloc on trobem el senyal de la fe cristiana que s'expressa en la devoció popular i rural.

Els oratoris en general tant són parades en el camí com llocs de vida pastoral, i Font-romeu n'és un bon exemple, ja que se situa en un encreuament de camins de muntanya. Població local i pelegrins agafaven aquests camins cap a destinacions més llunyanes, com ara Roma, Montserrat o Sant Jaume de Compostel·la, però també per anar a indrets més propers on pasturar el bestiar. Eren, evidentment, llocs de vida social.

Fins i tot el nom del lloc ens dona la clau que permet comprendre'n el desenvolupament: Font-romeu, la «font del pelegrí». A tot arreu on sorgeix l'aigua, on l'aigua és present, és lloc de vida. El pelegrí durant el camí s'hi fa passar la set i s'hi renta. L'aigua és un dels elements clau de la simbologia cristiana.

La Verge de Font-romeu acompanya aquesta vida pastoral. Ella mateixa és pelegrina a mercè de les estacions pastorals. A la primavera, es trasllada d'Odeülló a la Calma acompanyant el bestiar en la pujada a la muntanya; a la tardor, en canvi, la Verge abandona les terres d'estiu per baixar cap a l'església d'Odeülló. És la Verge de la transhumància que acompanya sempre el seu «ramat». «De Reina us feu pagesa» va llegir Francesc Matheu durant els Jocs Florals organitzats pel coronament de la Verge el 5 d'agost del 1926. Aquest moviment es viu encara avui, però són altres els pelegrins que acullen les pastures de la Calma. Altres temps, altres públics! Hi ha allò que desapareix... hi ha tot allò que neix. La vida en transhumància.

GODDIN (ED.) / FONS PIERRE-PALLARES

Introducció

120 ANYS DEL NAIXEMENT DE FONT-ROMEU: FE, SALUT I ESPORT

Sandra Adam Auger i Martí Solé Irla

Quan parlem de Font-romeu, pensem en neu, esquí i centre d'alt rendiment esportiu, i sovint oblidem Odelló i Vià. Avui, els tres nuclis conformen el municipi amb més habitants de l'Alta Cerdanya.

Font-romeu és sinònim de neu i d'esport però també cal vincular-lo amb la fe, la salut, la fauna, la flora, el patrimoni i la recerca científica.

Aquest volum recull la història gràfica de Font-romeu al voltant de l'activitat religiosa, primer, i hotelera, després, amb 181 clixés datats entre el 1882 i els anys setanta del segle xx. La majoria són imatges

cedides per famílies o col·leccionistes. Altres provenen d'arxius públics i privats. Totes elles tenen un comentari que les acompanya, com també el nom del cedent de la imatge o del fons al qual pertany, i l'autoria o l'editor de la fotografia –si es coneix.

L'actual municipi té un passat prehistòric al jaciment de Lo Castellà, però es considera que la primera notícia d'Odelló i Vià es troba a l'acta de consagració de la catedral de la Seu d'Urgell, datada entre els anys 1016 i 1024.

A Cerdanya, locals i forans coneixen Font-romeu. El renom de la zona prové d'una talla de la Verge del segle XIII que s'aparegué a un pastor. L'abat Émile Rous, en el seu llibre *Histoire de Notre-Dame de Font-Romeu* (Diocèse

LABOUCHE FRÈRES / FONS MARTI SOLÉ IRLA

LA FE I L'ESPORT

A la pàgina 2, un esquiador practica esqui-jòring pels carrers de la urbanització de Font-romeu el 1920. Il·lustra la pàgina 7 un clixé d'un dia de celebració al santuari vers el 1930. Un cotxe circula entre les parades. A la pàgina anterior, un grup passeja –entre ells, una esquiadora– sota el Grand Hôtel cap al 1930.

DE LA PAGESIA AL TURISME

El veïnat d'Odelló manté el seu aspecte tradicional de poble dedicat a la pagesia. A la fotografia, de vers el 1930, les cases són envoltades de prats tancats amb parets de pedra seca. A sobre, el Grand Hôtel i les primeres edificacions, que foren el bressol d'un nou centre turístic de primer ordre al Pirineu.

GOUDIN (ED.) / Fons MARTÍ SOLÉ IRLA

de Perpignan), explica com, a prop d'una font del bosc de la Calma, un toro assenyala al pastor una imatge de la Verge. Els habitants d'Odelló baixaren la talla a l'església de Sant Martí, on es custodià fins que es construís una capella per venerar la imatge al lloc on fou trobada. Almenys des del 1525 es coneix una capella a tocar de la font.

A principis de segle xx, al pelegrinatge s'afegiren tres nous eixos que evolucionaren en paral·lel: la construcció de segones residències, el desenvolupament dels esports d'hivern i la construcció de centres sanitaris.

Des dels inicis, Font-romeu es mostrà com un indret inquiet per l'evolució. A partir dels anys seixanta va viure una nova etapa, en aquesta ocasió centrada en la recerca científica amb la construcció del forn solar el 1962 i l'establiment del centre d'entrenament olímpic el 1967. Aquest darrer esdevingué el Centre Nacional d'Entrenament en Altitud, per on passen la majoria d'esportistes

francesos i internacionals que puguen als podis de les competicions esportives de primer nivell.

De la fe a l'esport d'elit. La imatge més antiga és del *Baixar* del 8 de setembre del 1882; les més modernes són dues vistes de la construcció del Centre Nacional d'Entrenament el 1966. El conjunt es divideix en tres capítols. La primera part està dedicada a fotografies de la vida quotidiana d'Odelló i Vià, com també a les postals del santuari, l'Ermitatge i el Calvari. Segueixen les imatges del Grand Hôtel com a nucli de la desestacionalització a través dels esports d'hivern. Per acabar, el desenvolupament de centres sanitaris, l'eixamplament urbanístic del nucli de Font-romeu i el desenvolupament de l'estació d'esquí.

Un conjunt de clixés que són testimoni d'un passat que descriu l'inici d'un dels nuclis més moderns de Cerdanya.

NAIXENÇA DE FONT-ROMEU

La font del Pelegrí o del Romeu

Els orígens de l'actual municipi de Font-romeu, Odelló i Vià cal anar a cercar-los al primitiu nucli d'Odelló. En aquesta població, les cases de pagès estan agrupades al voltant de l'església de Sant Martí. A 1.590 metres d'altitud, i amb un clima més aviat sec i fred, el conreu era escàs. Els seus habitants, tot aprofitant els boscos, les pastures i els nombrosos prats de dall, es dedicaven principalment a la ramaderia. No gaire lluny, al veí poble i municipi de Vià, l'activitat principal que hi predominava també era la ramaderia. Els dos municipis es van unir l'any 1822. Cal assenyalar que, a la part alta de l'antic terme d'Odelló, se situa l'Ermitatge, envoltat de boscos i pastures. L'actual capella, que data del 1525, acull la Mare de Déu de Font-romeu. La imatge és molt venerada a la Cerdanya i a les comarques veïnes. A fora de l'església, a la plaça, raja una font considerada miraculosa, la font del Pelegrí o del Romeu. Aquesta font dona nom al santuari i a partir del 1903, amb l'inici de la construcció dels primers xalets, al nou municipi. Enlairat en un esperó proper a l'Ermitatge se situa el Calvari, amb un admirable mirador.

CARLES FARGAS I BONELL / AFCEC - Fons CARLES FARGAS I BONELL

ELS ORÍGENS

L'antic territori d'Odelló depenia directament dels comtes de Cerdanya. L'any 1035, el comte Guifré II en va fer donació a l'abadia de Sant Martí del Canigó, que en mantingué la possessió fins a la Revolució. El 1822, el veí municipi de Vià fou agregat al d'Odelló. L'any 1900, el nou municipi prengué el nom d'Odelló-Vià. Finalment, el 1957, el nom del municipi és Font-romeu, Odelló i Vià. A la pàgina anterior, imatge d'Odelló el 1950; al fons, els pics Gallinàs i Rodó amb el coll Mitjà i, a la dreta, el Cambradase i la vall d'Eina. En aquesta pàgina, un ramat d'ovelles en un camí del terme el 1927. Al costat, postal d'Odelló datada vers el 1910.

BRUN FRÈRES / Fons MARTÍ SOLÉ IRLA

188. — Odeillo (Pyr.-Or.). - Côté occidental du Village.

